

NOLA ETA NORENTZAT ARI DA ANTZALDATZEN DONOSTIAKO PARTE ZAHARRA?

Jon Galardi Pagola

Pandemia iritsi aurretik, eztabaida mahai gainean zegoen. Donostiako Parte Zaharraren fisionomia zeharo aldatu da azken urteotan, turistifikazioa eta masifikazioa direla eta. Nola heldu gara honaino? Zer gertatuko da datozen hilabeteetan?

Larunbata, ekainak 26. Iritsi da eguna. Jaques Dutronc-en “Hippie Hippie Hourrah” jarri dutenean, eguzkiak albo batetik agurtu du eta badia argitu da.

Handik gutxira, enkante dibertigarri bat hasi da eta mahaietan eserita dauden dozenaka lagun ustekabeen harrrapatu ditu. Herritar gehienei enkanteez hitz egiten bazaie, berehala pentsatuko dute artelanetan edo, asko jota, arrainetan, olioetan, frutetan edo ez ordaintzeagatik esleitutako etxebizitzetan. Are gehiago Interneten aroan, non erabiltzaileak eskaintzak egiten ohituta dauden produktu bat erosteko itxaropenarekin, markatutako denbora batez. Bestelako eskaintza izan da Urgulleko Polborina terrazan martxan jarri dutena, erdi txantxetan: krisi pandemikoaren ondorioz atek itxi behar izan dituen taberna batena, hain zuzen ere.

Iker Irastorza eta Mario Sanchidrian 2017ko udan ohartu ziren Ikatz kaleko Ilargi taberna alokairuan zegoela. Elkarri begiratu eta bi aldiz pentsatu gabe hartu zuten erabakia. Koronabirusak kolpe gogorra eman die eta ezinezkoa bihurtu du bideragarritasuna, lau urteren ostean. Musika zaindu dute une oro, lagun mordoa egin dituzte eta azken agurra eman nahi izan diote tabernari. Amaiera izan duen arren, festa giroa arnastu da Urgullen.

Apaingarri, oroigarri eta bitxikeriak enkantean atera dituzte, horien artean tabernako kudeatzaile ohiak. Okurrentziak berehalako efektua izan du. Bezero denak batera lehertu dira barrez eta milaka “ilargi” eskaini dituzte enkantean, euroaren ordezkari sinbolikoki erabili den dibisa merkatua. Arratseko bederatzieta behin betiko amaiera eman diote ibilbideari. Mariok eta Ikerrek ez dute porrot egin izanaren sentsazioa. Ziklo bati agur esan diote, baina ez dute modu txarrean bukatu. Segituan aurkitu du lana Ikerrek, Juantxo tabernan. «Harreman ona» izan dute Ilargiren jabeekin, Marioren esanetan. Adierazi du koronabirusaren izurrian jarritako oztopoak zailtasun gehigarriak erantsi dizkiola ostalaritzari, eta esperantzari eutsi dioten arren –“Erresistentzia musikala” izan da Ilargiren

Donostiako Konstituzio plaza itxialdi betean. Osasun larrialdiak lehendik zetorren joera areagotu du eta Parte Zaharra berezko arima galtzen ari da.
Jon URBE | FOKU

leloa– tabernaren biziraupena bermatzeko ez dira bete lan baldintza duinak. Narrika, Ensanche, Eiger, A Fuego Negro, Txiki, Rekalde, Estrada alpargata denda, Ilargi bera... Kaltetuen kopurua gora doa. Luzea da zerrenda. 2016. urteaz geroztik, Donostia Europako Kultur Hiriburu bihurtu zenetik, turistifikazio eta masifikazioaren inguruko eztabaida mahai gainean egon da. Betiko taberna eta saltoki txikiak behera egiten hasi ziren apurka-apurka Parte Zaharrean, horietako bat Aldamar kaleko Rekalde. Berotasunez eta gozotasunez ondua, bidegurutzea bihurtu zen trago bat hartzeko jatorri ezberdina zuten hainbat kulturazalerentzat. Gogoan geratzeko moduko bukaera izan zuen. 2018ko abenduaren 30ean ixteko agindua heldu zen eta enpresa batek erosi zuen eraikina, espekulatzeko egin zen

operazio berri baten atarian, antza de-
nez. Agus Rodriguez Rekaldeko jabea
zen. Gaur egun lokala hutsik dago eta
bi urte eta erdi bete dira Groseko Pan-
dora taberna Txofre kalean abian jarri
zuenetik, pandemiaren bezperan. Agu-
sek jakinarazi du «zoriontsua» dela
Pandoran, Donostiako bere betiko au-
zoan, eta gainditu egin dituela hark au-
rreikusitako emaitzak. Terrazaren era-
gina «nabarmena» izan dela esan du.
Astiro bada ere, langileak aldi baterako
erregulaziotik atera ditu, eta euskaraz,
ilusioz eta tratu onez eraikitzen ari da
Pandoraren identitatea, betiere modu
inklusiboan. «Karmari» leporatu dio
Agusek azken urteotan bizi dituen go-
rabeherak. «Bitxia da. Baina oso kon-
tziente naiz murrizketa gogorrenen ga-
raian, gehienez ere, bizpahiru pertsona
egongo ginatekeela Rekalde lanean.
Eta orain, asko jota, lau», aitortu du.

«DONOSTIA EZ DA PROMOZIONATU BEHAR»

Gaur Konstituzio plaza bezala ezagu-
tzen dugunak 1813an Plaza Berria izena
zuen. Eguraldi epela lagun, bazkaloste-
an jendez lepo daude terraza guztiak.
Bi emakume agertu dira. Margolan bat
balitz bezala, konposizioaren ardatze-
an tente pintaturik dauden bi emaku-
me dira. Ester Uriarte eta Loren Loidi,
biak ere 1994an etorri ziren Parte Zaha-
rrera bizitzera, eta biak ere euren bo-
rondatez. Ikatx kalean bizi da Uriarte,
Ilargi tabernatik oso hurbil; Fermin
Kalbeton kaleko etxebizitza batean bizi
da Loidi, «Alde Zaharreko eskaparate
gastronomiko nagusia» dena eta «pla-
taforma turistiko potente» gisa defini-
tu du bere bizilekua. Zergatik egin zu-
ten aukera hau galdetuta, Loidik oso
argi du: «Uliatik etortzea aukeratu ge-
nuen, hain zuzen ere, bizitza hemen
egiten genuelako. Gure harreman sare-
ak hemen zeuden. Pozik hautatu ge-
nuen hona etortzea», esan du Hama-
bost tabernako terrazan eserita. Baina,
finean, nolakoa izan da azkeneko 25 ur-
teotako bilakaera Donostiako auzorik
famatu eta zaharrenean? Hitz egiten
jarraitu du Loidik. «Alde Zaharraren
eraldatzeari ikusten ari gara, bertatik
bertara». «Etxea erosi nuenean zarata

Goian A Fuego Negro taberna eta behean Rekalde. Biak itxita daude orain. Jon URBE- Juan Carlos RUIZ | FOKU

handia zegoen baina gaur egun iskan-
bila areagotu da», gaineratu du Uriar-
tek. «Nire etxeak Ikatx kalea ematen
du alde batetik; bestetik, Konstituzio
plazara. Ikatx kalean garai gogorak pa-
satu ditugu, zarata handia zegoen ha-
sieran, baina gauzak baretu ziren eta
taberna batzuk itxi egin ziren. Hainbat
urtez behera egin ondoren, berriro ere
ugaritu egin dira. Zikinkeria mordoa
dago, zarata pila... Bizilagunek hori
guztia jasan behar dugu». Egin duen
deskribapenak hondartzako olatuen
joan-etorri etengabea dakar gogora eta
urtetik urtera okerrera egin du egoe-
rak.

Parte Zaharrean Bizi auzo elkarteak
ezagutu dute elkar Ester Uriartek eta
Loren Loidik. Jomuga berbera dute:
duintasunez bizi nahi dute, besterik
gabe. Gogoeta eta ekarpen batzuk egin
dituzte. Elkarrekin datu batzuk azpima-
rratu ditu, «alarma pizteko moduko-
ak», eta bilakaera horren «isla» dire-
nak. «2004tik 2017ra biztanleriaren %9
galdu du auzoak, horrek esan nahi du
gero eta jende gutxiago bizi dela ber-
tan. Galtzen dugun biztanleria adin
ugalkorrean dagoen jendea da; beraz,
zahartutako auzoa ere bada orain. Gaz-
teek alde egiten dute izugarri ari dela-
ko garestitzen auzoa. Pisu turistiko as-
ko dira. Inbertsoreek etxeak erosten
dituzte eta espekulatzailen eskutan
geratzen ari da Alde Zaharra. 452 ditu-
gu hutsik, eta hori parke osoaren %17,3
da», salatu dute.

Behera egin du turismoak izurriaren-
gatik, baina «monokultiboa» ez dela
eten ohartarazi du Lorenek, eskutan di-
tuen apunteak eta oharra txukundu
eta gero. Merkataritzaren pisua galtzen
joan da eta ostalaritzarena handitzen,
hitz gutxitan. «2004tik, denda txikiek
%10 egin dute behera. Burdindegia,
mertzeria edo okindegi bat topatzeko
zailtasunak ditugu, bakarren bat geldi-
tzen da. Zer gertatzen ari da? Itxi dituz-
ten taberna eta denda txiki horiek bil-
tegi bihurtu dira edo turistentzako
souvenir salmenta zuzeneko lokalak di-
ra. Ostalaritzak, aldiz, gora egin du na-
barmen. 240 taberna ditugu, 20 biztan-
leko bat. 2000. urtean 186 genituen»,

nahiz eta urte hartan izendatu zuen Udalak Parte Zaharra gune saturatua. «Beti daude trikimailuak gorakada egiteko», dio Lorenek, burumakur.

«Ipar Euskal Herria da monokultiboren eredua: irailean pertsiana botatzen da eta Donibane Lohizune desertua da. Hori da nahi duguna?». Oharra: ez dituzte taberna guztiak zaku berean sartu nahi. Ez dute ostalaritzaren aurka egin nahi. Azkenaldian inbertsio taldeak hainbeste erakarri dituen auzoan bizi dira, non «eskua sartu duten eta ari-marik gabeko negozioak muntatzen dituzten katean. Lauzpabost inbertsio talde ia 20 tabernaren jabe egin dira eta gehiagora doa hori». Eta ondoren, albo-ondorioak aipatu dituzte banan-

Lerro hauen gainean, Goto Egaña eta Loren Loidi, Parte Zaharrean Bizi auzo elkarteko kideak. Eskuinaldeko irudian, Urgulleko Polborina. Bertan irudikatu zuten duela aste batzuk Ilargi tabernaren itxiera.

Gorka RUBIO - Jon URBE | FOKU

banan: kalitatearen beherakada, langileen prekarizazioa, pintxoak gero eta garestiagoak dira, arima desagertu da...

Iazko urtean pandemiaren tunelean sartu ginenean ziurgabetasun garaia izan zen, baita Parte Zaharrean ere. Bizilagunek auzoarekin zuten harremana aldatu zen eta zenbait espazio publiko berreskuratu zituzten, galdutzat jotzen zituzten gune jakin batzuk berriro okupatzeko aukera izan zuten. «Alde onak eta txarrak izan zituen itxialdiak auzoan. Zarata desagertu zen, umeak kalera irten ziren jolastera, lo egiteko aukera izan genuen, txoriak entzun genituen... Aldi berean elkartasuna adierazi nahi diegu gure taberna eta komertzio txikiei; galera ekonomikoak izan dira», laburbildu du Esterrek. Dagoeneko apunteak utzi ditu Lorenek, eta bota du azken mezua, denetan mezurik zintzoena: «Donostia ez da gehiago promozionatu behar. Desazkondeaz hitz egiten hasi behar dugu».

HIRITIK LANDARAKO ZUBI GASTRONOMIKOA

15 urte bete behar zituen ekainean A Fuego Negro tabernak Abuztuaren 31 kalean. Tradizioa, modernitatea eta musika beltza uztartu ditu 2006tik, baina ezinezkoa egin zaio Edorta Lamoren tabernari aurrera jarraitzea eta ezin izan du urteurrena ospatzeko ekitaldia egin. Koronabirusak baldintzatu du ibilbidea eta 2020ko azaroan argiak behin betiko itzaltzea erabaki zuen Edortak: «Barrak debekatu zituztene-

an, gureak egin zuen. A Fuego Negro bezalako formatuari etekina ateratzeko barra ezinbestekoa da, irabazien %80 zen. Saiatu ginen mahaia jartzen baina lau aldiz gehiago egiten genuen lan eta lau aldiz gutxiago fakturatzen genuen». Hilean 6.000 euroko alokairua ordaintzen zuela kontatu du, «elur bola ikaragarri handitu» zen arte. Etorkizuna erabat ilundu zitzaion azken hiruhilekoan eta «pena handiz» itxi zuen A Fuego Negro.

Abandonatuta sentitu dira, ikusirik, «inor, ez udaletxea ez beste edozein erakunde», ez dela irten haiek babes-tera. «Ez genuen instituzioen deirik jaso», ziurtatu du Edorta Lamok. «Arraroa da: aurreko urteetan elkarlanean aritu baikara Donostiako Kultura Hiriburuarentzat, esate baterako». Itolarri ekonomikoaren eraginez, bizi-tzak bigarren aukera eman dio, ordea, eta aprobetxatzen ari da. Pasa den abenduan ireki zuen Kanpezun, bere jaioterrian, Arrea! izeneko jatetxea, sustrai gogor eta basatietara bueltatuz. Erasora joz defendatu du Lamok bere ogibidea eta atzean utzi du Donostiako Parte Zaharra, turisten eta nagusi berrien neurritik eraldatzen ari den auzoa, akaso. «Pentsatzen zuten erotu nintzela, Euskal Herriko leku ezatsegin batera etorri naizelako, Kanpezura. Baina oso ondo moldatzen naiz. Hemen jaio nintzen. Hemen dago nire etxea eta nire bizitzako proiektua», esan du sukaldariak.